מתני' משראל מקבלין צאן ברזל מישראל מפני שהוא רבית אבל מקבלין צאן ברזל

מן העכו"ם סיולוין מהן ומלוין אותן ברבית וכן בגר תושב מלוה ישראל מעותיו של

ישראל: שרעת מדעת אבל לא מדעת ישראל:

גמ' למימרא דברשותא דמקבל קיימא

ורמינהו ביהמקבל צאן ברזל מן הנכרים

ולדות פטורין מן הבכורה אמר אביי לא

קשיא הא דמקבל עליה אונמא וזולא הא

דלא קביל עליה אונסא וזולא א"ל רבא אי

קרית ליה ועוד אדתני סיפא אבל מקבלין

צאן ברזל מן העכו"ם יליפלוג בדידיה במה

דברי׳ אמורים דלא קביל עליה יי אונסא וזולא

אבל קביל מרה אונסא וזולא שפיר דמי אלא

אמר רבא אידי ואידי דלא קביל עליה מרה

אונסא וזולא וגבי בכורות היינו טעם דולדות

פטורין מן הבכורה יכיון דאי לא יהיב זוזי

אתי נכרי תפים לה לבהמה ואי לא משכח

לה לבהמה תפים להו לולדות והוי ליה יד

נכרי באמצע "וכל יד נכרי באמצע פמור

מז הבכורה ימרבה הונו בנשך ותרבית

לחוגן דלים יקבצנו מאי לחוגן דלים אמר

רב כגון שבור מלכא אמר רב נחמן אמר לי

הונא לא נצרכא אלא ידאפילו רבית דעובד

כוכבים איתיביה רבא לרב נחמן ילנכרי

תשיך מאי תשיך לאו תשוך לא תשיך לא סגי דלאו הכי לאפוקי אָחיך דלא אחיך

בהָדיא כתב ביה ולאחיך לא תשיך לעבור

עליו בעשה ולא תעשה איתיביה לוין מהן

ומלוין אותם ברבית וכן בגר תושב אמר

רב חייא בריה דרב הונא לא נצרכא יאלא

עליה מרה אונסא וזולא צאן ברזל

מסורת הש"ם

א) [בכורות טו:], ב) [לקמן עא.], ג) בכורות טו., ד) [לפלוג וליתני בדידיה ל) [נפטג ונינני בליקים כל"ל], ל) [לקמן עא:], 1) [במדבר ג], 1) בס"א לחסרס. נוסף: כדי טף.) במקום: לנכרי תשיך, בס"א: דמצוה לחסרם,

תורה אור השלם ו מַרְבֶּה הוֹנוֹ בְּנֶשֶׁךְ וְתַרְבִּית לְחוֹנֵן דַּלִּים משלי כח ח יקבצנו: ַלַנְבָרִי תַשִּׁיךְ וּלְאָחִיךְ לַנְבָרִי תַשִּׁיךְ וּלְאָחִיךְ לְּבֶּבְרִי תַשִּׁירְ וּלְאָחִיךְ לֹא תַשִּׁיךְ לְמֵעַן יְבֶרְכְּךְ יְיָ אֵלֹהָירְ בְּכֹל מִשְׁלַח יְדֶךְ אֵלֹהָירְ בְּכֹל מִשְׁלַח יִדְרָּ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָּא שַׁפֶּה לְרִשְׁתָּה: דברים כג כא

הגהות הב"ח

(h) גם' דלה קביל עליה מרה אונסא חולה אבל קביל עליה (ב) רש"י ד"ה לי וכו׳ מדקתני מפני שהוא:

גליון הש"ם גמ' דאפי' רבית דעכו"ם. עיין מכות דף כד ע"ח:

הגהות הגר"א [א] תום' ד"ה אין. פירש

כו'. נ"ב וכן פי' הרמב"ס (ועמ"ש רבינו ביו"ד ר"ס : (ע"ו)

בותבר' אין מקבלין לאן ברול. כל אחריות הנכסים על המקבל ושם אותם עליו במעות וכל זמן שאין נותן לו מעותיו חולקין השכר. ואע"ג דמשנה יתירא היא דהא תנא ליה (לעיל דף סח.) אין מושיבין דהא תנא ליה (לעיל דף סח.) אין מושיבין חנווני למחלית שכר משום - חנווני למחלית שכר משום דמקבל עליו פלגא בהפסד וכל שכן הכא

דקיבל כל האחריות עליו נקט ליה משום סיפה הבל מקבלין להן ברול מו העכו"ם: מדעת העלו"ם. מפרש בגמראס: גבו׳ למימרא דסמס לאן ברול ברשותה דמקבל קיימה. ובאחריותו מדקתני (כ) שהוא רבית: ולדות פטורין מן הבכורה. לא מיבעיא אמהות דפטורות מן הבכורה שאם ילדה בכור אינו קדוש שהרי הן עלמן של נכרי והתורה אמרה בישראלי ולא באחרים אלא אפילו ולדות שחליים של ישראל אותן המגיעין לחלק ישראל פטורין מן הבכורה כשיתעברו וילדו. אלמא ברשותא דנותן . היימי דאי באחריות דמקבל היימי אמאי פטורין: הא דקביל עליה נכרי אונסא ווולא. מתניתין דבכורות כגון דקיבל עליה אונסא חולא ומתני׳ דהכא דלא קביל עליה אונסא וזולא: אי דקביל עליה נכרי אונסא וזולא לאן ברול קרית ליה. הלא הם פוחחים אללו: ועוד. אי איתא דהיכא דקביל עליה אונסא וזולא קרית ליה צאן ברזל: חדתני סיפח. דמתני׳ חבל מקבלין לאן ברזל מן העכו"ם: לפלוג וליפני בדידיה. בישראל: אידי ואידי דלא קביל עליה. בעל הבהמות אונסא חולא וברשותא דמקבל קיימי: וגבי בכור היינו טעמה דפטוריו מו הבכורה. כיון דאי אתי נכרי תבע זוזי כמו ששמחן עליו ולח יהיב ליה תפים לה לבהמה הראשונה שהיתה שלו ואי לא משכח בהמה תפים לולדות המגיעין לחלקו של ישראל: הוה ליה יד נכרי באמצע. יש לו כח בולדות הלכך אף הן פטורין מן הבכורה: שבור מלכח. מלך פרס היה ונוטל ממון מישראל וחונן בהם

דלים נכרים שהם דלים מן המצות: אפי׳ רבים דעובד כוכבים. שישראל נוטל מן העובד כוכבים יורד לטימיון: מאי נאו חשוך. שמותר אתה ליקח הימנו נשך: נא חשיך. דוקא קאמר אתה תן לו רבית: לא סגיא דלאו הכי. וכי בא הכתוב ללוות עלינו ליתן רבית לעכו"ם. דאילו להתיר קאמר פשיטא מהיכי תיתי ליה למיסרי:

בכדי

דאורייתא קאמר מאי קמ"ל וכפר"ת משמע בירושלמי דקאמר איזהו לאן ברזל היה לו ק׳ לאן ואמר ליה הרי עשויות לך בק׳ דינרים של זהב ולדות וחלב וגיזות שלך ואם מתו אתה חייב באחריותן ואתה מעלה לי שכר סלע מכל אחת ואחת משלך באחרונה אסור משמע בהדיא ששם עליו הקרן והשבח והשתא א"ש דאי לאו מתני׳ דהכא לא הוי קשה לן מתני׳ דבכורות אמאי פטורין דשפיר חשיבי ברשות הנכרי כיון דאי לא יהיב ליה זוזי תפיס לבהמה ואי לא משכח לבהמה תפיס לולד אע"פ שנותן לו מהם קלבה בכל שנה ולהכי לא נפקי ולדות אכתי מרשות נכרי כי יש לו בהן עדיין קצת קנין אבל משום דחשיב ליה במתני' דהכא רבית דאורייתא פריך שפיר דא"כ יצא מרשות בעלים לגמרי כשאר מלוה ורבא מסיק דהאי דפטור מן הבכורה לאו משום דקיימא ברשותא דמרה אלא משום דחשיב יד נכרי באמצע כדמפרש ואזיל ובכל דהוא יד נכרי באמצע פטור דלא קרינא ביה כל מקנך חזכר (שמות לד) דמשמע שתהא מכל וכל רשות ישראל שלא תהא יד נכרי באמצע כלל ופריך נמי שפיר לפלוג וליתני בדידיה אע"ג שכבר שמעינן לה מרישא כמו כן מקבלין לאן ברול מן העכו"ם אינו חידוש וטפי אית לן לאיפלוגי בדידיה: ראי לא משכח לבהמה תפים לולד הוה ליה יד נכרי באמצע. וא"ת מ"ש מבהמת ארנונא דחייבת בבכורה ללישנא קמא דרבא בפ"ק דפסחים (דף ו. ושם ד"ה המם) היכא דמלי ישראל לסלוקיה בזוזי וה"ג אי יהיב ליה זוזי לא תפיס לא לבהמה ולא לולדות וי"ל דהתם עיקר הבהמה של ישראל מתחילה אלא דמשועבדת לארנונא וכיון דמצי לסלוקי בזוזי לא יצאת מרשות ישראל ולא חשיב יד נכרי באמצע אבל הכא דמתחילה הבהמה של נכרי כל זמן שיש לו

לנכרי כח זה דאי לא יהיב זוזי תפים לבהמה לא יצאת מרשות הנכרי ומקרי יד נכרי באמצע דלא נסתלק לגמרי: תשיך לא סגי דלאו הכי. אבל אי תשוך ניחא דלא סגי דלא תשוך דאסור להלוות לו בחנם כדאמר קדל (דברים ז) לא תחנם ועוד שאמר הכתוב להלוות להם ברבית" וא"ת ומאי פריך מהאי קרא הא לא אסור אלא מדרבנן גזירה שמא ילמוד ממעשיו כדאמרינן בסמוך וי"ל דהכי פריך מהאי קרא כיון דאמר רחמנא לנכרי תשיף" לא היה להם לחכמים לאסור והא דדריש ליה מקרא דשלמה אע"ג דלא אסור אלא משום גזירה אפשר דשלמה גזר אי נמי שלמה דיבר ברביח דאורייתא ורבנן הוא דאסמכוה מילחייהו אקרא דידיה ומה שנהגו עתה להלוות לנכרים אור"ת משום דבשל סופרים הלך אחר המיקל וקי"ל כאידך לישנא דמתני הא דרב הונא אברייתא דרב יוסף ולא אסרו מעולם רב נחמן ורב הונא רבית דנכרי ואפי׳ ללישנא קמא יש להתיר לפי שיש עלינו מס מלך ושרים והכל הוי כדי חיינו ועוד שאנו שרויין בין האומות ואי אפשר לנו להשתכר בשום דבר אם לא נישא וניתן עמהם הלכך אין לאסור רבית שמא ילמוד ממעשיו יותר משאר משא ומתן וא"ת כיון דרבית עכו"ם שרי לאידך לישנא למה לא חיה אותו שהלוה בריבית במתים שהחיה יחזקאל בבקעת דורא כדאמר בתרגום וירושלמין של והוה כד שלח פרעה וי"ל דשמא בני נח היו מוזהרין על הרבית כמו שהוזהרו על הגזל ואע"ג דרבית לא אתי מגזל (לעיל סא.) מ"מ כי היכי דדרשינן בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נו:) דבני נח מוזהרין על הגזל מכל עץ הגן ולא גזל ה״ה לרבית ואונאה ואם תאמר ואם כן מאי פריך תשיך לא סגי דלא חשיך דלמא אתי למימר אע״ג דהווהרו על הרבית זה מזה שרי ליה לעכו"ם להלוות לישראל ברבית דאם היה אסור א"כ היה עובר ישראל משום לפני עור וי"ל דמלא חשיך לאחיך נפקא הא

אין מקבלין צאן ברול מישראל מפני שהוא רבית. [א] פי׳ נקונטרס כל האחריות נכסים על המקבל ושם אותם במעות עליו וכל זמן שאין נותן לו מעותיו חולקים השכר ואע"ג דמשנה יתירא היא

דקביל '

דמקבל עליה פלגא דהפסד וכל שכן ברבית דאורייתא שפסק דמים על ואע"ג דקתני לעיל (דף סד:) לא ישכור הימנו בפחות מפני שהוא רבית

והיינו רבית דרבנן לפר"ת שעושה נכייתא דבית כנכייתא דשדה

התם אלטריך לאשמועינן דהוי רבית דרבנן דלא הוי כמו שאר

משכנתא בנכייתא דשריא אבל האי מפני שהוא רבית דהכא אי לאו

הכא דמהבל עליה כל אחריות נהט ליה משום סיפא אבל מקבלין נאן ברזל מן העכו"ם ולפירושו לא הוי רבית זו אלא מדרבנן שהוא קרוב לשכר ורחוק להפסד וקשה דמחי פריך בגמרא ממתניתין דהכא אמתני׳ לבכורות (דף מו. ושם: ד"ה אין) הא ע"כ ס"ל למקשה דמתניתין דבכורות בדלא קביל עליה נכרי אונסא וזולא מדפריך רבא אשינויא דאביי אי דקביל עליה אונסא וזולא לאן ברזל קרית ליה ואם כן על כרחך הויא רבית דרבנן ואפ״ה הוה אתי ליה שפיר הא לפטירי מן הבכורה משום כיון דלא נהיט מריה זוזי ברשותיה קיימי כדאמר בהדיא האי טעמא בפ"ב דבכורות (שם) מקמי דרמינן עלה ממתני׳ דהכא וא״כ מאי קשיא ליה ממתניתין דהכא ועוד דפריך בגמרא ולפלוג וליתני בדידיה אבל היבל עליה אונסא וזולא מקבלין הא עיקר מתניתין לא אתא אלא לאשמועי׳ דמן עכו"ם מקבלין כדפירש בקונטרם אבל בישראל דקביל עליה נותן אונסא וזולא דמקבלין לא אנטריך כלל דהא מרישה שמעינן לה הבל מקבלין עגלים וסייחים וכו׳ ונראה כמו שפי׳ רבינו תם דמתני׳ דהכא איירי הצאן וגם פסק דמי השבח וקבל עליו לתת בכל שנה דבר קלוב בין יהיה שם שבח בין לא יהיה והיינו רבית קלולה ותנא ההיא דחנווני שהוא רבית דרבנן והכא קמ"ל דהאי רבית דאורייתא הוא כדקתני מפני שהוא רבית כלומר רבית דאורייתא

קה א מיי' פ״ח מהלי מלוה ולוה הלי יב סמג לאוין קלג טוש"ע י"ד סי' קעו סעיף א: קו ב מיי שם פ"ה הלכה

א ועיין שם בהשגות ובמ"מ ובכ"מ סמג שם טוש"ע י"ד סי" קנט סעיף :6

קו ג ד מיי פ״ד מהל׳ נכורות הל׳ ד סמג עשין ריא טוש"ע י"ד סי" שכ סעיף ו: קח ה מיי שם הלי ג

מוש"ע שם סעיף ג: קבו ו ז מיי פ"ה מהלי מלוה ולוה הלכה ב סמג לארון קלג טוש"ע י"ד סי׳ קנט סעיף א:

מוסף רש"י

המקבל צאן ברזל מן הנכרים. ששם לו עכו"ם בהמותיו בדמים קלובין ילתת לו אותו דמים עד עשו שנים, בין מתו בין החלו, ואותן ולדות שיהיו להן עד אותו זמן יהיו ביניהס (בכורות מו.). ולדות פטורין מן הבכורה. ולדומיהן של אותן לאן כרול יפורהים של מותן כמן כמוכ כשיגדלו ויבכרו יפטרו מן הבכורה, וטעמא מפרש בגמ׳ דכיוו דאי לא יהיב ליה זווי לעובד כוכבים תפים בהמה ואי לא משכח בהמה תפים ולדות, אישתכת דשייכא יד עכו"ם באמנע .(:TO DD)